

P R E Z E N T Ă R I B I B L I O G R A F I C E

Preot dr. Ionel Popescu, *Bucuria slujirii prin cuvânt*, Editura Partoș, Timișoara, 2016, 249 pp.

Cel de al noulea volum purtând semnătura părintelui dr. Ionel Popescu cuprinde articole, eseuri, însemnări, reportaje publicate în reviste bisericești și laice pe o perioadă de mai bine de un pătrar de veac (1990-2016), precum și alte materiale, care acum văd pentru prima dată lumina tiparului.

Elev la Seminarul teologic din Caransebeș (1970-1975), profesor la Seminarul din Caransebeș, (1981-2001), director al aceleiași școli (1995-2001), consilier cultural al reactivității Episcopiei a Caransebeșului, (1994-1996), lector universitar la Facultatea de Teologie din Caransebeș, preot paroh la parohia Timișoara Iosefin (din 2001), consilier bisericesc (2003-2009) și apoi vicar eparhial la Arhiepiscopia Timișoarei (din anul 2009), părintele dr. Ionel Popescu a cunoscut încă din anii copilăriei viața bisericească de pe meleagurile bănățene și s-a identificat cu ea în funcțiile de conducere pe care le-a onorat cu competență și dăruire, încât materialele publicate în volumul de față constituie adevărate documente istorice redactate cu multă vibrație sufletească, ca un participant activ la desfășurarea lor.

Materialele immortalizate în acest volum au apărut, la început, deopotrivă în revistele și foile bisericești din cuprinsul Mitropoliei Banatului, cât și în ale altor eparhii, precum și în ziare laice. Mai precis, articolele, eseurile, însemnările și reportajele au văzut initial lumina tiparului în revista mitropolitană „*Altarul Banatului*”, dar mai ales în „*Foaia Diecezană*”, „*Învierea*”, „*Biserica și Școala*”, precum și în ziarul „*Lumina-București*”, „*Credința Străbună*” - Alba Iulia, „*Biruința*” - periodic al Bisericii Ortodoxe Române Toracu Mare-Serbia; la fel și în ziarele laice: „*Evenimentul zilei de Vest*” - Timișoara, „*Banatul Ortodox*” supliment al ziarului „*Timpul*” - Reșița, „*Renașterea Bănățeană*” - Timișoara.

Lecturând volumul de față și apreciind, după cuviință, valoarea, diversitatea și bogăția ideilor pe care le sugerează, considerăm potrivit ca, orientându-ne după cuprins, să efectuăm o selecție tematică sub forma unui ghid bibliografic orientat tematic, spre a-i folosi cititorului nu numai ca informare, ci mai ales ca documentare într-un anumit aspect ce prezintă interes de studiu.

Astfel, orientându-ne după cuprinsul volumului, vom indica mai întâi materialele referitoare la realitățile

istorice de pe aceste meleaguri precum și la personalitățile care au slujit la altarul Bisericii bănățene sau al Școlii teologice de aici, care a format atâtea generații de preoți. Câteva titluri sunt edificatoare în acest sens: *Redactorii publicației „Foaia Diecezană”* (pag. 15-18); *Contribuții ale teologilor caransebeșeni la dezvoltarea studiilor biblice românești* (pag.2124), *Societatea de lectură „Ioan Popasu”- Rediviva* (pag. 24-26); *Fundația Doboșan Rediviva* (pag.41-43); *Academia Teologică din Caransebeș –repere istorice* (pag.43-46), *In memoriam: învățătorul Pavel Jumanca – luptător pentru înfăptuirea Marii Uniri din 1918*(pag.49-53) ; *Corul Bisericii Ortodoxe din Teregova- 80 de ani de la înființare* (pag.53-56); *Foaia Diecezană de la Caransebeș, de la 1886 la 1995* (pag.56-63); *Istorie, artă, cultură, civilizație, Caransebeș, 19-21 oct.1990* (pag.63-65); *Caransebeșul în trecut și azi* (pag. 75-78); *Triplă dezvelire de busturi la parohia Timișoara Iosefin* (pag.122-127); *Muzicologul Sabin Drăgoi , enoriaș de nădejde al parohiei Timișoara-Iosefin* (pag.193-198); *Aniversare parohială* (pag.198-205); *Seminarul Teologic „Ioan Popasu”- 130 de ani de la înființare* (pag.205-208); *Un nou doctor în teologie : preotul profesor Sorin Cosma* (pag.208-213); *Viața preotului Ioan Imbroane, ctitorul parohiei Timișoara-Iosefin* (pag.213-216); *Contribuția „Foi Diecezane ” la promovarea studiilor biblice în Banat (1886-1900)* (pag.

216-220); *Un ierarh bănățean de înaltă ținută* (pag.220-223); *Funeraliile Episcopului Emilian Birdaș* (pag.233-236).

Ca profesor la seminar și apoi în calitate de consilier cultural al Eparhiei Caransebeșului, părintele dr.Ionel Popescu a participat activ la consolidarea relațiilor cu frații de peste Prut, sau cu cei din Banatul Sârbesc, realități consemnate în artis cole, precum: *La frații din Banatul sârbesc* (pag. 13-15), *Vizită arhierască în Banatul sârbesc* (pag.26-29); *Banatul iugoslav – trecut istoric și cultural* (pag.36-39); *La frații de peste Prut* (pag.65-68); *Corul Bisericii Ortodoxe Române din Toracu-Mare-115 ani de la înființare* (pag.231-233).

Ca unul care a onorat catedra Studiului Biblic al Vechiului Testament și al Noului Testament la Seminarul teologic și la Facultatea de Teologie din Caransebeș, părintele profesor Ionel Popescu a publicat mai multe studii și articole, dintre care reținem câteva titluri și pentru volumnul de față, precum : *Profeții Vechiului Testament- „martori ” ai Învierii* (pag. 18-21); *Biblia – cartea Bisericii* (pag. 29-32), *Actualitatea manuscriselor de la Qumran* (pag. 39-41); *Profetul Ilie – omul rugăciunii* (pag. 86-89); *Rugăciune și jertfă pe Carmel* (pag. 89-93).

Beneficiind de o bursă de studii la Facultatea de Teologie din Erlangen-Germania și bursă de cercetare la Graz și Viena, părintele profesor Ionel Popescu, pe lângă studiu, a cultivat

permanent relații de apropiere între Bisericele creștine în spiritul deziderașului evanghelic al unității celor ce cred și îl mărturisesc pe Hristos ca Mântuitor al lor. În acest spirit ecumenic, temeluit pe porunca Mântuitorului „ca toți să fie una” (Ioan 17,21), părintele Ionel Popescu a elaborat de-a lungul vremii mai multe articole, dintre care reținem câteva: *Reconcilierea - darul lui Dumnezeu și izvor de viață nouă* (pag.32-34); *Pe drumul reconcilierii* (pag.34-36); *Unitate în diversitate* (pag.141-144); *Spre o mai apropiată cunoaștere între Biserici* (pag. 236-239).

Ancorat în realitățile vremii, mai ales în viața socială, în transformările ce au avut loc în țara noastră în perioada post – decembristă, părintele Ionel Popescu a elaborat mai multe materiale, dintre care amintim: *Martiri români pentru Hristos în perioada regimului comunist* (pag. 115-1148); *Preoți ortodocși timișoreni, luptători în Revoluția din Decembrie 1989* (pag. 144-145); *Preoți ortodocși din Arad, luptători în Revoluția din Decembrie 1989* (pag. 149-153); *Minunea din Decembrie 1989* (pag. 153-157); *Purtarea de grijă a Mitropolitului Nicolae Cornean pentru foștii preoți deținuți politic* (pag. 187-190).

Ca preot devotat misiunii pastorale, părintele Ionel Popescu este preu ocupat de problematica vieții sociale, de zbuciumul ei anarhic; spre a aduce armonia luminoasă a Evangheliei în viața familială și în viața personală a credincioșilor. Astfel, în mai multe

articole, autorul face o adevărată pledoarie în favorul dinamismului vieții morale creștine. Reținem în acest sens câteva titluri: *Pregătirea pentru Sfânta Liturghie* (pag. 72-75); *Armele duhovnicești ale creștinului* (pag. 82-86); *Familia creștină și ispitele lumii moderne* (pag. 93-96); *Biserica și familia* (pag. 109-112), *Europa sub orizont creștin* (pag. 127-130); *Sărbătorile de iarnă sau sfintele sărbători?* (pag. 165-168); *Cave ne cadas!* (pag. 180-183); *Învierea Domnului și învierea noastră* (pag. 183-187); *Bucuria Învierii* (pag. 239-241); *Învierea Domnului și învierea noastră* (pag.241-244); *Internetul, un nou mijloc de pastorație* (pag. 223-229); *Frământările vremurilor greu de rezolvat* (pag. 229-231).

Misiunea pastorală a Părintelui Ionel Popescu s-a concretizat și prin organizarea pelerinajelor la Locurile Sfinte. În această direcție a elaborat , în două ediții, volumul: „Ecouri perene de lumină și credință din Țara Sfântă” (Timișoara 2009 și 2011). Înainte însă, a elaborat câteva articole ce pot fi revăzute și în prezentul volum, precum: *Pelerinaj la locurile sfinte* (pag. 100-104); *Betleemul* (pag. 104-106), *Pe urmele lui Iisus* (pag. 106-109); *La izvoarele credinței* (pag. 118-121); *Pe urmele Sfinților Apostoli Pavel și Andrei* (pag. 130-134); *Lumina Învierii* (pag 168-171).

Pe lângă aceste materiale, autorul prezentului volum reține și câteva articole orientate patristic, după cum urmează: *Sfântul Apostol Iacob cel Mare* (pag. 68-72); *Sfântul Vasile cel*

Mare-dascăl și ierarh (pag. 194-198); Sfântul Grigorie de Nazianz (pag. 138-141); Sfântul Niceta de Remesiana - Apostolul daco-românilor (pag. 157-161); Sfântul Apostol Andrei (pag. 171-175).

Desigur, din volum nu lipsesc nici recenziile cărților prezentate de Părintele Ionel Popescu, dintre care reține pe cea referitoare la Enciclopedia Ortodoxiei Românești (pag.163-165); precum nu lipsesc nici articole cu caracter patriotic, volumul reactualizând pe cea referitoare la Unirea Principatelor Române și unitatea națională (pag.224-245), care a văzut initial lumina tiparului în publicația „Interferențe” (Caransebeș, 1 ian. 2000, p.16).

Făcând o evaluare cifrică, volumul însumează 71 de titluri. Îmi amintesc însă că în această perioadă (1990-2016), am lecturat și alte material purtând semnătura părintelui Ionel Popescu, tot atât de valoroase, care nu se regăsesc în volumul de față...(!) Poate în cel următor?

Ca și concluzie a acestei prezentări, vom invoca cuvântul de binecuvântare al Înaltpreasfințitului Părinte Ioan Selejan, Mitropolitul Banatului, intitulat sugestiv: „*La umbra gândului*”, prin care se remarcă faptul că „fără datele, informațiile și reportajele consemnate în paginile acestei lucrări, credem că istoria Bisericii noastre din această parte de țară ar fi rămas mai săracă. Spre pildă, sunt foarte interesante mărturiile despre frații români din Serbia și din Basarabia, despre ierarhii și preoții

din Banatul de munte și de câmpie, despre manifestările bisericești la care a participat în țară și în străinătate... Prezentul volum întregește, prin urmare, activitatea publicistică a părintelui vicar Ionel Popescu și contribuie la îmbogățirea patrimoniului nostru teologic și cultural”.

Preot prof. univ. dr. Sorin Cosma

Prot. dr. Ioan Bude, **Protomartirii Noului Testament: Sfântul Ioan Botezătorul și Sfântul Arhidiacon Ștefan**, Editurile Învierea și Solnes, Timișoara, 2017, 101 pp.

Adevărul credinței, așa cum reiese din scrierile Noului Testament și realitatea istorică, reprezentată prin diverse documente, sunt cei doi poli între care poate fi încadrat volumul părintelui Ioan Bude *Protomartirii Noului Testament: Sfântul Ioan Botezătorul și Sfântul Arhidiacon Ștefan*, Timișoara, Editurile Învierea și Solness, 2017. Alăturarea, într-o carte a celor două figuri emblematice pentru creștinism, nu este întâmplătoare. Amândoi traversează o epocă de mare efervescență religioasă, asupra căreia personalitățile lor își imprimă puternic prezența. Era firesc deci ca, urmărindu-le destinele, autorul să facă apel atât mărturiile biblice legate de ei, cât și la cele oferite de istorie.

„Sfântul Ioan Botezătorul nu poate fi înțeles decât așa cum este : trimisul special al lui Dumnezeu să

pregătească iminenta venire a lui Mesia (Matei 3, II și loc. par.), el și învățătura lui constituind puntea sau veriga de legătură, de la acest nivel, dintre cele două Testamente.“ (p.15) Astfel este caracterizat, încă de la începutul capitolului doi, Înaintemergătorul Domnului Iisus Hristos. În acest sens autorul identifică paralelismele existente între Vechiul și Noul Testament, adică între cuvintele spuse de îngerul Gavriil lui Zaharia, profeția lui Maleahi și profeția lui Isaia. Comportamentul Sfântului „premerge Evangheliei“, etica sa netezește calea pe care credincioșii trebuie s-o urmeze spre a-L putea întâmpina pe Domnul Iisus Hristos. El reprezintă „treapta de urcare de la cele trupești la cele duhovnicești, de la uman la divin.“ (p. 16). Caracterizările susținute permanent de referiri biblice, cum este firesc, sunt însoțite și de o impresionantă bibliografie selectată cu multă pricepere din scrierile unor teologi români și străini. În felul acesta cartea se face utilă nu doar celor ce vor să se informeze, ci mai ales celor care vor dori să continue drumul acestei cercetări. Sfântul Ioan Botezătorul fiind un om puternic implicat în viața vremii și locului unde a trăit, este analizat în această carte și sub acest aspect. Datele prezentate de istoricul iudeu Iosif Flaviu completează astfel portretul întâlnit în Evanghelii, insistând și asupra deosebirilor existente în binecunoscuta carte *Antichități iudaice*. Sunt amintite și unele

neclarități întâlnite la Iosif Flaviu, atunci când se încearcă stabilirea datei martiriului Sfântului Ioan Botezătorul. În demersul de a contura un portret cât mai complex al Sfântului, părintele Ioan Bude abordează și problema posterității acestuia, amintind ideologia unor grupări ce se revendicau din linia unei descendențe spirituale plecând de la el.

În aceeași manieră a dublei cercetări, cea din punct de vedere religios și cea din punct de vedere istoric, se încadrează și partea a treia a cărții, dedicată Sfântului Arhidiacon Ștefan, cel care deschide calea lungă a martirilor creștini. „Afirmându-și deschis și sincer ideile teologice cu privire la spiritualitatea, omniprezența și Ființa lui Dumnezeu, Sfântul Arhidiacon Ștefan a depășit cu mult cadrul doctrinar limitat al Vechiului Testament.“ (p. 96). Este una dintre caracterizările foarte concise prin care părintele Ioan Bude reușește să surprindă esența spiritualității acestei mari personalități, dar și motivul sfârșitului tragic de care a avut parte. Cuvântarea Sfântului Ștefan, așa cum o întâlnim în *Faptele Apostolilor*, este atent analizată, insistându-se în legătură cu presupusa influență ce a avut-o asupra fariseului Saul din Tars. „Cuvântarea Sfântului Ștefan va constitui, probabil, primul germene al convertirii fariseului Saul din Tars, prezent la acest proces.“ (p.83). Presupunerea autorului se bazează pe mărturisirile ulterioare ale Apostolului Pavel. Fidel demersului de a-și așeza cititorii cât mai

confortabil în epocă, autorul furnizează numeroase amănunte privind organizarea religioasă a evreilor din Ierusalim și a celor din diaspora, locul și rolul eleniștilor, elemente importante pentru înțelegerea începuturilor creștinismului.

Posteritatea Sfântului Arhidiacon Ștefan este la fel de atent tratată, autorul făcând apel, în acest sens la mărturiile arheologice, dar și la cele de ordin istoric, ale vremii.

Tonalitatea caldă, ca de poveste a scriiturii, face ca această carte, foarte serios susținută de citate biblice și de fragmente desprinse din comentarii teologice, să îmbrace haina unei narațiuni ce se lasă citită cu multă plăcere.

Aquilina Birăescu

Nicolae Danciu Petniceanu, **Medalioanele Unirii. Jubileul 1918-2018**, Editura Mirton, Timișoara 2017, 146 pp.

Harnicul și înzestratul scriitor de la Mehadia, Dl Nicolae Danciu Petniceanu, recent a scos la lumină frumoasa lucrare intitulată *Medalioanele Unirii. Jubileul 1918-2018* (Ed. Mirton, Timișoara 2017, 146 pag.), și aceasta întru întâmpinarea serbării Marii Uniri, la împlinirea unui veac de la făurirea ei; pe copertă e reprodus portretul alegoric „România revoluționară” al lui C. D. Rosenthal (1820-1851).

Autorul nostru, bazat pe o literatură de specialitate bogată și de calitate, prezintă viața și lupta mai multor militanți, dintre care amintim pe următorii: politologul Aurel C. Popovici, teologul Petru Barbu, publicistul Valeriu Braniște, clericul-condeier Mihail Gașpar, preotul naționalist Coriolan Buracu, generalul Nicolae Cena, dr. Virgil Nemoianu, scriitorul Cassian Munteanu, compozitorul Ion Vidu, istoricul-sacerdot Ion Sârbu și alții, patrioți luminați cărora le-a fost la inimă și în gând mărețul ideal de unitate națională, de înfăptuire a României Mari.

Din pagina 125 încolo ni se oferă facsimile și ilustrații semnificative; emoționează pe cititori în primul rând nenumăratele cazuri de români cu domiciliul forțat, ori deportați sau întemnițați de autoritatea austro-ungară în răstimpul Primului Război Mondial. La fel, nu puține fotografii îi înfățișează pe ostașii și ofițerii români, militanți neclintiți pentru făurirea statului unitar românesc. De reținut că la pag. 141 e redată harta patriei noastre după realizarea Unirii, iar în pp.143-144 se indică Bibliografia generală, după ce fiecare medalion e prevăzut cu o bibliografie specială.

Fără îndoială, cartea de față este prețioasă prin cuprinsul său, prin mesajul ei; se va citi cu viu interes de toți aceia care își iubesc cu adevărat țara în care s-au născut, viețuiesc și muncesc.

Pr. prof. dr. Vasile Muntean

Pr. lect. dr. Marian Vild, Pr. asist. dr. Cosmin Pricop, Diac. lect. dr. Alexandru Mihăilă (ed.), **Lucrările simpozionului „Identitatea ortodoxă a studiilor biblice”**. București 11-12 noiembrie 2016, Editura Universității din București, București, 2017, 187 pp.

După cum este deja cunoscut din *mass media* bisericească, la finele anului trecut, mai precis în 11-12 noiembrie 2016, a avut loc la Facultatea de Teologie Ortodoxă „Justinian Patriarhul” din București un prim simpozion al bibliștilor ortodocși români. Cu acest prilej, s-au pus bazele unei viitoare Societăți a Bibliștilor Ortodocși Români (S.B.O.R.) și s-au prezentat, într-o atmosferă dinamică, o serie de referate și de comunicări cu privire la specificul unei hermeneutici biblice ortodoxe, la reperele exegetice specific ortodoxe. Volumul pe care îl prezentăm în cele de mai jos este un prim rod al acestei fericite întâlniri. ***
Lucrările simpozionului „Identitatea ortodoxă a studiilor biblice”. București 11-12 noiembrie 2016 este îngrijit de către Pr. lect. dr. Marian Vild, Pr. asist. dr. Cosmin Pricop și Diac. lect. dr. Alexandru Mihăilă, care s-au ocupat merituos cu editarea materialelor prezentate și discutate în cadrul întâlnirii de la București, incluzând și câteva eseuri sau luări de poziție ulterioare acesteia.

Contribuțiile publicate în volum au în comun preocuparea pentru a schița împreună o serie de principii și de

metode identitare în studiile biblice ortodoxe, dincolo de diferențele sau chiar divergențele de opinii sau de orientări firești într-un mediu prin excelență deschis spre dialog și dezbateră.

Volumul debutează cu un eseu propus de către pr. prof. dr. Ioan Chirilă și dr. Stelian Pașca-Tușa, intitulat *Recurgem la exegeza iudaică în cazul inetrpretării testelor psalmice?* Autorii analizează aici câteva texte din Psaltire și mai cu seamă Psalmii 1, 2 și 4, făcând apel la surse exegetice iudaice, pe care la prezintă de o manieră comparată cu surse exegetice patristice. Din analiză reiese consensul celor două perspective, iar autorii subliniază datele suplimentare pe care le oferă sursele iudaice și conchid că azi e preferabil să valorificăm în exegeză mai degabă sursele iudaice, decât rezultatele cercetărilor istorico-critice. Al doilea text, semnat de către pr. lect. dr. Alexandru Moldovan și intitulat *Deuteroisaia – Tritoisia. Isagogie și mesaj teologic*, încadrează de o manieră incitantă o sinteză isagogică referitoare la discuțiile legate de autoritatea Cărții lui Isaia, într-o serie de referințe culturale postmoderne. Astfel, autorul izbutește atât să evidențieze actualitatea și valabilitatea acestor discuții, cât mai ales să atragă atenția asupra necesității de a cunoaște și de a însuși mesajul prorocului în efortul omului contemporan de regăsire de sine, în lumina manifestării lui Dumnezeu. Mai departe, asist. dr. Cristinel Iatan, prin cercetarea sa intitulată „*Cum aş putea să înţeleg, dacă*

*nu mă va călăuzi cineva?” (FA 8:31). Interpretarea textului biblic la unii dintre exegeții vetero-testamentari ortodocși contemporani, oferă o perspectivă sinoptică a exegezei românești actuale: autorul se apropie analitic de câteva dintre demersurile interpretative ale Pr. Dumitru Abrudan, Mircea Basarab, Emilian Cornițescu și Nicolae Neaga, extragând la capătul fiecărei prezentări principiile și metodele aplicate de către fiecare exeget în parte. În final, se încearcă o sinteză a instrumentarului și a pașilor urmați de către aceștia, subliniind elementele comune și juxtapunându-le pe cele specifice fiecăruia, astfel încât rezultatul să poată fi luat în discuție ca o metodă, ca un model de sine stătător și aplicabil într-o hermeneutică ortodoxă viitoare. Diac. lect. dr. Cătălin Vătămanu propune în continuare un studiu referitor la *Folosirea mesajului veterotestamentar în susținerea trăirii, manifestării, descoperirii și promovării unității creștine în lumea contemporană* – un eseu de mare actualitate, în contextul politic frământat al Orientului Mijlociu și nu numai. Autorul susține ideea că Sfânta Scriptură oferă ca model lucrarea mântuitoare a Treimii Celei Una și, ca atare, ar trebui să fie valorificată ca model și ca bază de dialog într-o Europă cu o puternică identitate iudeo-creștină.*

Pr. prof. dr. Stelian Tofană, prin *Teologia Noului Testament, o disciplină necunoscută Teologiei românești?* – o analiză lucidă, cu exemple concrete și studii de caz foarte precise,

provoacă polemic la reflecție cu privire la dialogul interdisciplinar între mărturia Dogmaticii și mărturia Noului Testament. Arătând că în mediile protestante există o preocupare pentru evaluarea permanentă a dinamicii doctrinei, în raport cu Noul Testament. În schimb, arată autorul, în mediile ortodoxe românești suntem pe punctul de a putea vorbi despre o evoluție aproape paralelă între cele două, lucru demonstrat cu exemple concrete preluate în special din Manualul de Dogmatică pentru Facultățile de Teologie, din care reiese că aici Biblia este folosită doar ca un rezervor de citate autoritative înțelese cel mai adesea decontextualizat. Pr. prof. dr. Tofană pledează pentru o privire mai atentă și interdisciplinară asupra Sfintei Scripturi. *Ioan 1, 3-4. O privire diacronică*, de lect. dr. Sabin Preda, este o analiză filologică minuțioasă a textului din Ioan 1, 3-4 și a evoluției diacronice a receptării acestuia, încă din secolele II-III și până după secolul V. Autorul înregistrează discuțiile din jurul acestui text problematic, poziționarea liberă și creatoare a Părinților față de el și notează modul cum interesul exegeților se deplasează progresiv de la aspectele lexicale, dogmatice și duhovnicești, înspre cele mai degrabă filologice. Intenția autorului era înțeleasă, în vremea lor, dintr-o perspectivă teandrică și într-un efort de a mărturisi despre adevăr, trăindu-l. În *Elemente de teologie sacramentală în Apocalipsa Sfântului Ioan*, lect. dr. Daniel Mihoc își propune se afle dacă un exeget ortodox,

aflat într-o tradiție eclesială și liturgică analogă celei în care se găsea autorului Apocalipsei, ar putea oferi o perspectivă interpretativă mai pătrunzătoare. Astfel, autorul se apropie de aspectele liturgice ale cărții, pe care le discută dintr-o perspectivă sacramentală, ca pe o chemare la asumarea și punerea în lucrare a preoției universale de către fiecare cititor în parte. În continuare, pr. asist. dr. Cosmin Daniel Pricop încearcă prin *Sfinții Părinți și critica biblică – două provocări pentru teologia biblică ortodoxă contemporană?* să alcătuiască o sinteză comparativă a două abordări exegetice (în linii mari) aparent foarte diferite și pe alocuri chiar antagonice. Autorul atrage atenția asupra pericolului pe care îl reprezintă pentru hermeneutica ortodoxă apelul lipsit de discernământ la comentariile patristice și citarea acestora *in extenso*, ca surse ultime și absolute, în detrimentul spiritului în care ele au fost alcătuite. El pledează pentru o studiere sistematică a exegezei patristice, în vederea desprinderii de aici a metodelor aplicate în contextul epocii, urmată de o evaluare a modului cum ar putea fi aplicate în context actual. Pentru aceasta, de bună seamă, este necesară o reconsiderare a metodelor istorico-critice (parte dintre acestea regăsindu-se de altfel, *avant la lettre*, în scrierile Sfinților Părinți). O abordare diferită a problemicii în discuție aflăm în *Sf. Atanasie cel Mare ca exeget. Exegeză patristică sau exegeză ortodoxă?*, unde diac. lect. dr. Alexandru Mihăilă creionează un

profil exegetic pornind de la opera Sfântului Atanasie cel Mare, considerat a fi primul autor important care fixează, în contextul polemicii cu arieni, regula de credință ca premisă a exegezei biblice. Referindu-se la o seamă de fragmente elocvente din opera atanasiană, autorul subliniază preocuparea față de importanța Sfintei Scripturi și scopul acesteia, indică metodele aplicate, dar și limitele interpretării și modul cum Sf. Atanasie le mărturisește.

Pr. prof. dr. Constantin Coman propune la rândul său un model, prin *Sfântul Ioan Gură de Aur, exeget al Sfintelor Scripturi, exeget al iubirii dumnezeiești*. Sfântul Ioan Gură de Aur nu doar datorită amplitudinii operei sale exegetice, ci și pentru că lucrările acestuia sunt cunoscute și studiate în toate mediile creștine, în context interconfesional. Autorul prezintă problematica hermeneutică, așa cum se poate desprinde aceasta din scrierile exegetice ale Sf. Ioan Gură de Aur, pornind de la principiul „Scripturile sunt scrise de Duhul Sfânt” și, pe cale de consecință, că înțelegerea acestora este posibilă doar prin iluminarea și purtarea de grijă a aceluiași Duh Sfânt. Departate de a fi un susținător al exclusivismului biblic, textele exegetice vădesc cum Sf. Ioan Gură de Aur care valorifică analiza filologică a textului, face apel la elemente de cultură și civilizație, la fragmente din autori păgâni, însă elaborându-și demersul într-o direcție gnoseologică, spre cunoașterea lui Dumnezeu prin intermediul Creației

și prin experiență personală deopotrivă, într-un cadru eclesial, dialogic. Sf. Ioan Gură de Aur, conchide autorul, „nu rămâne niciodată captiv textului, scrierilor cum spune el, ci devine exeget al realității fundamentale despre care acestea dau mărturie și care se rezumă: iubirea lui Dumnezeu pentru oameni” (p. 195). În *Epistola către Evrei în „Cuvintele ascetice” ale Sfântului Isaac Sirul*, pr. conf. dr. Ioan Mihoc prezintă textul paulin ca pe un tratat hristologic și de teologie liturgică timpuriu, arătând felul cum pasaje-cheie din acesta sunt valorificate exegetic de către Sfântul Isaac Sirul, într-o scriere care nu își propune în mod specific să fie exegetică, dar al cărui conținut este raportat în mod constant la Sfânta Scriptură, ca la primul izvor de inspirație divină și în intenția evidentă nu de a fi valorificată ca temei, ci de a fi asumată în calitatea ei de expresie a voinței lui Dumnezeu. Pr. lect. dr. Marian Vild, în *Exegeza biblică ortodoxă – între știință și harismă*, urmărește să contribuie la schițarea unei posibile identități ortodoxe în studiile patristice, pornind de la constatarea că la ora actuală ne aflăm într-un impas datorat pe de o parte apelului la metode științifice insuficient asimilate și pe de altă parte receptării *tale quale* a exegezei patristice. Rezultatul este un hibrid care are drept consecință marginalizarea studiilor biblice și, prin extensie, îndepărtarea reflecției teologice de sursele ei fundamentale. Autorul trece în revistă mai multe tipuri de exegeză, începând chiar cu cele prezente în

scrierile Noului Testament și mergând până la exegeza de tip filocalic, în ideea de a decela raportul dintre abordarea științifică a textului și harisma necesară înțelegerii. Concluzia este că abordarea științifică a textului bilic este necesară, dar nu suficientă, dat fiind faptul că Biblia este și un instrument al creșterii duhovnicești, în cadru eclesial. De aceea, harisma tâlcuirii este strict necesară, ea fiind de altfel prezentă firesc în Biserică, răspunzând efortului uman. Studiul care oarecum în mod firesc încheie volumul, *Rugăciuni ale Sfinților Părinți la lectura Sfintei Scripturi*, semnat de către pr. asist. dr. Alexandru Atanase Barna, pare să sintetizeze cele prezentate anterior concentrându-se asupra mărturiilor patristice legate de raportul dintre citirea Bibliei și rugăciune. Autorul analizează câteva rugăciuni dedicate acestui aspect, precum și o serie de formule liturgice specifice și recomandări din scrierile unor Sfinți Părinți. În mod deosebit, rugăciunea dinaintea de Evanghelie este prezentată ca o sinteză a înțelegerii raportului dintre textul scripturistic, lectura acestuia și harisma interpretării lui. Pr. asist. dr. A.A. Barna conchide arătând că, în spiritualitatea ortodoxă, legătura dintre lectura Bibliei și viața duhovnicească este una de fond și, ca atare, aici ar fi de explorat în sensul formulării unei hermeneutici ortodoxe identitare.

Volumul ***, *Lucrările simpoziunului „Identitatea ortodoxă a studiilor biblice”*. București 11-12 noiembrie 2016 reprezintă un prim efort notabil

și concentrat, în mediul universitar românesc din 1989 încoace, care demonstrează importanța reală, și nu doar declarativă, a studiilor biblice, arată că ele trec dincolo de cadrul academic și au o implicare pastorală și duhovnicească fundamentală.

Preot conf. dr. Constantin Jinga

Asist. dr. Răzvan Brudiu,
Incinerarea - provocare misionară sau contramărturie creștină?,
Editura Reîntregirea, Alba-Iulia,
2017, 231 pp.

Ineditul, și surprinzător, curajul și maturitatea auctoriale, devenirea intelectuală/profesională a tânărului teolog (de curând titularizat asistent universitar la Facultatea de Teologie din Alba Iulia), *conflictul* disimulat dintre explicația așa-zis obiectivă a lumii (care cere stăruitor și tot mai vocal slobozirea/exonerarea de rânduială și canoane, din pricini socio-antropologice moderne, dacă nu sociopate) și *argumentația* elevată, apologetic-dogmatică, mina livrescă, fermă, a „ucenicului misionar”, caracterul de nouitate absolută a excursului, îndeamnă la prudentă și abordare semiotică, evident temeinice pandant cu „pasiunea pentru provocare, cercetare, cunoaștere, înțelegere și interpretare”, în cheia unei persuasiunii antamate și decriptate prin „studiul simbolurilor și adevărilor consacrate, confirmate și acceptate de însuși necuprinsul și labirintul hermeneutic”.

Așadar, cartea profesorului Răzvan Brudiu poate fi desemnată, fără tăgadă sau exagerare, între *lucrările anului*, dacă plecăm de la premisa și ideea, prin nimic exagerate ele însele, de a ignora și excede pretinsa rectilinie a unei teologii ușor comode, inerțiale (deloc anacronice în sublimul învățaturii/tradiției, dar poate prea stângace și prea reținute, în exercițiul expunerii); în care ni se propune suspendarea *de facto* a opțiunii comparatiste și tendinței de a înțelege *sui generis* ofensiva, abilitatea și susținerea duhului secular, și a refuzului de a accepta totul *a priori*. Cu sublinierea apăsată asupra faptului că, în cauză, nu se dezbate credința așezată, asumată numai-decât *in integrum*, nici se face ingerință în „filonul, discreția și inefabilul, fecunde ale tainei”; ci trimiterea este subliminală la imperativele, realitățile, evidențele, imposibil de eludat, *avatarurile* veacului, adică. Totul, cu înțelepciunea preeminentă oricărui reflex opac și unei intransigențe, chipurile doctrinare, revelând un caracter mai mult personal și speculativ, fără o nicio legătură responsabilă cu fidelitatea și acuratețea și grija pentru destinul istoric al Bisericii. Altcum, este superfluu și profund anacronic, ba chiar subversiv, a emite pretenții de stopare a dinamicii și firescului vieții și, implicit, a înțelegerii unui fenomen sau altul, câtă vreme, paradigmă, sunt ablative *efervescentei* și perspectivei analitice (chiar dacă ușor spectaculoase, uneori).

De altfel, în studiul introductiv (intitulat *Fiul lui Dumnezeu Întrupat*,

îndumnezeitorul omului) și, respectiv, în *Introducere*, părintele profesor Mihai Himecinschi și autorul însuși fac, cu autoritate, competență și elocvență distincte, dar convergente, o atât de necesară pregătire apercceptivă a lectorului, mai ales azi, când, iată, „suveranitatea zeului morții” se extinde și cuprinde, în măsură greu de cuantificat din punct de vedere al incidenței, sufletul sau/și trupul; moartea, dar, devine tot mai perfidă și mai greu de circumscris. Ea copleșește și surprinde prin frecvență, prin năpraznicul survenirii, prin înmulțirea, dacă vreți, din rațiuni perverse, generate de om, a varietății sfârșitului, nu doar legile firii, nu doar tușa imprevizibilului, nu doar ternul „subsolului condiției umane”, ci, „ca-n îndepărtatele închipuirii”, atacă și stirpea „purtătorilor de hlamide”, copiind și provocând tragedii cu accente măcar bizare. Câtă vreme, Creatorului vieții și Biruitorului morții, doar lui i se cuvine, fie și parafrazat, unele ca acestea: mai mult decât veacul este viața Ta/mai scurtă ca o clipă viața mea/iar viața mea intră de mii de ori într-o clipă în viața Ta/tu acestor muritori/nemuritori le dai „pedeapsă”/întorcându-i la Tine/înveșnicindu-i în Tine.

Așadar, pregătirea noastră pentru „marea trecere”, pentru „înțoarcere”, pentru „înveșnicire”, felul în care alegem/ni se alege să „trecem”, prin „*casa de întuneric*”, de la moarte la viață, ne poate personaliza, salva și fericii și duce, „survolând ocnitețele, dar nu evitând vămile toate”, sus în cer, la nemurire. Tocmai, pentru că

moartea poate fi/este viață, doar dacă, pe pământ, am știut să iubim *răsăritul* și numai pentru soare și rouă (pentru lumina și lacrima frumosului și dorului de cer) și faptul zilei și misterul nopții numai pentru *uimire* și *rostire* (care, și sărace fiind, de Dumnezeu, de casa părintească, de-un rai și un județ de obște, mereu să ne amintească). Nu-i vorba că, pentru a intra în ne-orânduială, pentru a contesta și dezbate totul, pentru a relativiza tot ceea ce avântata, împăunata, moderna, pragmatica, eșapata din orice orizont și destin metafizic, minte/judecată, aflată în fapt în *post-judecată*, nu mai îngăduie a-i sta în cale nimic, chipurile, preconcepțiv, vetust, desuet, coercitiv din perspectiva voinței fără frontiere; argumentele, dar, perorația – logistica semantic-semiotică – abundă de producții mentale/raționamente dintre cele mai negândibile, frizând, nu o dată, *horror*-ul. De aceea, dar, de la o margine la alta, cartea este o chemare lucidă, doctă, militantă, minuțios elaborată, structurată și împlinită, lăsând zării și indolenței „pulberea și frânturile de propoziții (și supoziții, n.n.) și praful de cuvinte” și mărturisind și „strigând adevărul”, pe deasupra oricărei superbie și erori ale credinței; și rațiunii și anomiei și anomiei morale recurente, cinice și violente; asta, în ideea că omul, ca purtător de *pașaport creștin*, ca entitate „încoronată și înzestrată”, mai are conștiință (conștiința filiațiunii și ascultării celor mai firești).

Este și o carte a tezelor și antitezelor, prin ofertă, varietate, prin „straiul

de știință” și subtila elocință. Disputa frontală cu ideea, adevărul, cauza, implacabilul, consecințele și străpungerea, biruința, supunerea și dispunerea morții, în paradigmă filozofică, sociologică, religioasă, creștină, este în sine un act misionar, o mărturisire; totul fiind menit să facă lumină – dacă putem spune așa – acolo unde spectrul morții este prezentat ca fiind „un abis plutonic, infernal, în care băntuie lucruri și arătări stranii și unde neliniștea se înspăimântă într-atât înaintea tenebrelor alcătuirii pământești și meta-cosmice, mai ales”; *lumina* însemnând, în cauză, argumentele științei, conștiinței și credinței, foarte exact pliate și insinuate desfășurării capitologice. Trebuie, totuși, să catalogăm ținta cărții, una de expresie teologal-academică, de circuit exclusivist; din care, binînțele, se poate disjunge o lucrare cu un grad de accesibilitate și înțelegere mai permissive, să zicem, *publicului* larg credincios.

Reiterăm faptul că, pentru a lăsa autorului exclusivitatea și cititorului (nu doar celui avizat) curiozitatea, nu vom face numaidecât aprecieri pe text; intervenția/abordarea/angajarea noastră nu își propune să „scaneze” teologia lucrării din punct de vedere al pertinentei, competenței și decidenței auctoriale (unde totul este deplin, limpede, confesionalizat atât cât trebuie canonului științific, punând în defensivă și relativizând „incertitudinea și vanitatea” abordărilor conexe), ci să facă cunoscut, să sesizeze, să antameze un *incurs* teologic, menit să dinamizeze și lărgească ierarhia

subiectivă și ușor „discriminatorie” a științelor teologice și să propună propovăduirea de tip *challenge* a adevărului învățaturii noastre de credință, fără teama (specifică doar culturii și credinței relative, precare, mici) avântului în arealul simbolisticii; chiar dacă scepticii de vocație (în speță stirpea celor specializați în „teoria tuturor relativităților”, în lamentare și deturnări ofensive, profund fariseice, „îndelung nutrite și răbdător studiate”) vor avea grijă – de timp nu mai vorbim – să-și enunțe ritos variantele „științifice”, argumentate, chipurile, de adevărurile așezate, evocatoare, liniștitoare – ei fiind, altcum, total inapți și indiferenți legilor Tradiției însăși, în dinamica ei.

Interdisciplinaritatea în susținerea excursului, apelul la tezaurul teologic-apologetic-ortodox *in extenso*, descrierea învățaturii și practicilor interreligioase și interconfesionale, totul interferat (unde este cazul) și coroborat cu varianta sociologică (ea însăși invocând, consultând ori ignorând teza Bisericii), conferă lucrării tușa enciclopedică și cvasi-exhaustivă. Cartea/lucrarea exprimă convingerea științifică și este consecința unei cercetări de durată a autorului; convingere și conștiință care pleacă de la, se întoarce la, și se supune voii și judecății lui Dumnezeu, învățaturii de credință christice și sinodal-ecumenice; convingere și conștiință care postulează, explicit și subliminal, că în moarte, ca plată pentru păcat, răul se va întoarce *invins* în lumea întunecată unde ar fi vrut să târască totul, iar

binele (binecredinșii creștini mântuiți adică) plinind legea, prin moarte va/vor să se bucure și ferească de slava și iubirea lui Dumnezeu. Fiind, dar, asigurați că vom *învia cu trupul* (transfigurat) împreună cu Hristos, bine este să lăsăm *rânduieii* (legii), care emană din învățătura de credință și tradiția Bisericii, lucrarea prin care suntem scoși din „*casa de întuneric*” și trecuți din moarte la viață.

Totuși, într-un exercițiu al condescendenței, nu vom dezavua abrupt „ritualul incinerării”, ci ne întrebăm nu doar retoric, pentru ce trebuie agresat, maltrat, violentat și șters până și de pe fața *iconică* a lumii postume într-atât trupul omenesc, de vreme ce, în paradigma divină și, în ce ne privește, implicit creștină, moartea nu înseamnă disoluția, neantizarea și „inutilitatea trupului”, fie el și neînșuflețit (*in rigor mortis*). Cu atât mai mult, cu cât, plecând de la enunțul evanghelic, într-o aserțiune doar paralelă, să zicem, tezei noastre, Petre Guran susține că „atunci când Marta, sora lui Lazăr, acceptă ideea învierii ca un cadru mitologic general, în care învierea nu privește chiar viața aceasta, ea se înscrie într-o perspectivă religioasă propriu-zisă; universul spiritual (lucrarea lui Dumnezeu n.n.) acompaniază, dar, de la distanță (dacă nu, nevăzut, din cea mai intimă proximitate n.n.), universul social (lucrarea omenească n.n.) și îi reglează funcționarea; în învierea lui Lazăr, iată, miza subliniată prin amânarea cu două zile a deplasării în Betania, este tocmai arătarea reversibilității

proceselor materiale determinate de timp, fie că ne închipuim o reconstituire a materiei, fie că admitem o întoarcere în timp; moartea este doar o ieșire din scenă, iar intrarea în culise (culisele *Tainei* n.n.) nu anulează scena „Eu sunt ușa, zice Iisus –, doar n.n. – de va intra cineva prin Mine se va mântui”.

Altcum, moartea (misterul, avaturile, cauzele, consecințele, ce se întâmplă potrivit învățăturii Bisericii *a posteriori*, punctele de vedere, perspectivele, altele decât cele eminate teologice) încheie, individual și global, o parte a istoriei omului însăși, „trecutul amestecat cu prezentul și viitorul, din perspectiva ordinii subtile a existenței”. Omul, dar, omnirea „fără încetare de atâtea ori umilit(ă), apoi eliberat(ă) tot de atâtea ori, își descoperă, în chiar valea, casa și realitatea implacabilă a morții, însăși condiția, stigmatul genetic de *căutător(toare)* și *viețuitor(toare)* de/ cu Dumnezeu; și, ca și pe Hristos odinioară, moartea îl și suprimă tainic pe om, pentru a-l înălța, apoi, și a-l aureola, nu cu „orizontul contingent, limitat, oricât de fascinant ar fi, la lumea aceasta”, ci cu știința și conștiința „presimțirii că, tocmai, pentru că moartea depășește limitele condiției pământești, el, omul credincios, nu poate dispărea la porțile Șeolului, mohorâtul locaș subteran al morții”, ci pe deasupra, Dumnezeu îi descoperă, asemenea pelerinilor înaintea „liturghiei intrării în sanctuar”, nu doar închipuit, chipul lui Hristos prezent în Biserica triumfătoare; acolo

unde, în mijlocul mântuiților/înviaților, și vultureicul vizionar din Patmos celebrează *victoria vieții* și unitatea Dumnezeu-om, definitiv relegată, ca-n minunata descriere a Ierusalimului ceresc.

Asta, profund contrar, repetăm obsesiv și asumăm, tendinței mundane a „dezvrăjirii de *Tradiție*, care este una dintre cele mai subtile și mai halucinozene (din punct de vedere mintal n.n.) vrăji”. Stare în care, asemenea lui Tantal, să-l parafrazăm pe Petru Creția, moartea, flămândă, hâdă, născută / antamată de / din răul și întunecimea rațiunii asta dorește: să rupă din pomul cunoașterii deplinătății adevărului mântuitor și să livreze lumii varii eresuri și amăgiri, să *juiseze* (termenul ușor frivol a fost anume ales, spre a rușina ignoranța și impardonabila capitulare morală în cauză) pe seama prea versatilității naturii umane; chiar dacă, obiectiv, prin moartea pe cruce a lui Iisus Hristos, ea este salvată.

Preot Iosif Zoica